

Naši nagajivčki.

(Črtice s Koprivnika.)

Piše Fr. Ks. Steržaj.

Kdor bo hotel pisati zgodovino koprivniške župnije v Bohinju, kjer je bil prvi duhovni pastir naš prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik — ne mislim cele zgodovine, ampak samo dogodke zadnjih nesrečnih pet let — bo moral kot značilno oznako mesto letnice zapisati samo to: Bilo je takrat, ko so hodili Koprivnikarji in Gorjušmani dan za dnem, drug za drugim v okolico mesta Kranj in so tam kupovali kašo, proso, bob — drugje pravite fižol — v velikih množinah. Zadel bo oznako časa tudi tisti, ki bo omenil: Bilo je takrat, ko so zamenjavali siróvo maslo prav drágo na obe strani za petrolej, za sladkor — in zelo veliko tudi za čaj. Preveč bi bilo skoraj, če bi zapisal: Bilo je takrat, ko so pozabili ljudje na medsebojno ljubezen, in je cvetela samo zavist, nevoščljivost — pa ne samo pri nas, povsodi, tako da bi bila lahko gorela mesto petroleja, če bi se bila le dala prižgati . . .

Naj pač napiše zgodovinar karžekoli — jaz vam ne namerjam napisati zgodovine, ampak le nekaj malih zgodbic o naših prihodnjih Koprivnikarjih in Gorjušmanih. O njih delih pa, ko bodo odrasli, bodo pisali drugi.

Za one malčke, ki še niste bili v Bohinju, še manj pa pri nas tu na Koprivniku in Gorjušah, naj povem le toliko, da smo visoko 989 m nad morjem ter da imamo od »listognoja« (kateri mesec je to,?) pa do konca malega travna samo sneg in teža ne v mali množini. Razumljivo vam je torej, da imamo samo en pridelek brez koruze, brez fižola, brez prosa, brez ajde in drugih enakih pridelkov — in še teža, kar pridelamo, je zelo malo in vrhutega je slabo. Zato ni čudno, da hodijo naši očetje sedaj, prej pa matere, okoli, da si nakupijo prehrane za svoje nagajivčke. In teh vedno lačnih nagajivčkov ni malo. No, nagajivi niso skoro ničveč in ničmanj kakor drugje; to pa lahko rečem: vojno so pa izkusili prav vsi in nje posledice prenašajo ničmanj junaško in potrpežljivo kakor otroci drugje. Posebno je hudo pri nas pozimi, ko ne morejo otroci kakor poleti na Goreljeku, letaje za živino in nabiraje jagode, gobe in borovnice, pozabiti na vedno lačni želodček.

Pa kaj vam bom našteval vse te okoliščine! Kar počasi naj se vrsti sličica za sličico. Vsaka vam bo bolj razjasnila življenje naših — ne bom rekel paglavcev, ker o teh ne bom pisal — ampak nagajivčkov.

Tako! Fotografični strojček je pripravljen. Mirno!

1. Strah se je ujel . . .

Pri Bajdrovih je bil najstarejši za Tono — Lovrenc, dečko vseh muh poln. Ta dan pa, ko pišem o njem, se mu pa ni sponesel. Ko je šel na Goreljek po gobe, je vzel s seboj ključ od domačega stanu ali hišice, kakor jih imajo vsi bohinjski kmetje za planšarje ali majarje in majarice. Ker mu pa niso bile gobe posebno pri srcu, ampak je mislil le bolj na vse kaj drugega, je izgubil ključ. Zvečer, ko so prišli mati, da vzamejo skuto in maslo domov, ni bilo pri stanu ne Lovrenca in ne ključa. Kaj torej? Odpreti so morali s silo. Skuto in mleko so dobili, Lovrenca pa nikjer. Pri Urhovem stanu so pa zvedeli od Mince Urhove, da je odšel domov. Doma so se ga pa mati lotili — tako, da jo je mahnil za peč ter hladil ondi svoje zunanje in notranje bolečine.

Mati so zaklenili vrata — bilo je že v mraku — in so odšli.

Lovrenc se je pa premikal za pečjo. Nič kaj dobro mu ni bilo pri srcu. V sobi, z malimi okenci, je bilo le še malo luči. Temne sence so se dvigale iz kotov. Zazdelo se je Lovrencu, kakor da se je pri vratih nekaj zgenilo, dvigalo se od tal, rastlo, pa raztezalo roke vedno bliže in bliže. —

Lovrenc se je stísnil v skrajni kot, pritisnil glavo med kolena in drgetal strahu po vsem životu.

Ko bi ne bil zaklenjen, to bi jo bil pobrisal! Tako pa — sam, zaprt v tej temi — —.

V zadnjem kotu je nekaj zašumelo, zaškrebetalo . . . in zopet je bilo vse tiho. — Lasje so Lovrencu vstajali groze. Kaj neki bo? . . . Poslušaj napeto . . . Vse tiho . . .

Čuj! . . . Tèk, tèk, tèk — — vedno glasneje, vedno bliže . . . pa zopet vse tiho . . .

Niti géniti se ne upa . . . Oh, pa sam, tako sam in v temi! Od nikoder pa nikoogar! Ko bi vsaj Tona prišla odkod, pa je ni! In pa Minca z Ivanko, ki sta vedno doma in se kisata od jutra do večera okoli hiše . . . Samo danes, kakor nalašč, so jih mati vzeli na Blato, da je sam!

Tema je vedno večja. Šipe na oknih se komaj še razločujejo, sence v kotih se zgoščujejo, roke se stezajo vedno bliže, bliže — — tèk, tèk, tèk —! Lovrencu se zazdi, kakor da ga je nekaj oplazilo po glavi — strese se, zavpije na vse grlo in skoči kakor neumen s peči na klop. Izgreši pa v temi klop in se zavalí po tleh. Skoči zopet kvišku, plane pri oknu na klop in zaihti. Joka potem na ves glas, teka od okna do okna, — — in pri zadnjem ostrmi . . . Mala miška vsa preplašena bega po dilici ob oknu, vzpenja se in išče luknje, da se skrije. Ko zagleda Lovrenca, plane v skoku na tla in izgine pri vratih v čumnato . . .

Lovrencu se ustavi jok, hipno mu šine v glavo misel, da je bil ves njegov strah — neumen: radi male miške.

Obríše si debele solze raz lic, parkrat vzdihne prav globoko in začne premišljevati, kako naj se znese nad to miško, ki mu je napravila toliko strahu.

Zdaj se je oddahnil. Vse one dolge sence, ki so se dvigale in stezale proti njemu kot strahovi iz vseh kotov, so izginile, kakor hitro je skočil iz zapečka k oknu na klop in nazadnje spoznal, da je povzročila tisto škrabanje in tekanje — le mala miška.

Pogum, ki mu je bil prej padel v hlače, se mu je zdaj vrnil; lasje, ki so se mu zježili prej na glavi, so se mu poravnali — vse njegovo mišljenje se mu je osredotočilo le okoli miške, kako bi se ji spodobno zahvalil za prestani strah...

Pred vrati zunaj se je začulo coklanje in ropot. Ključ v vratih je zaškripal. V sobo so stopili mati in ž njimi Tona pa oba neutrudna in brezplačna godca pri Bajdrovih: jokava Minca in piskajoča Ivanka.

»Mama, kje je pa naša mišnica?« je najprej vprašal Lovrenc. »Vse polno miši imamo, tako so skakale — —!«

»To te je bilo strah, kaj —? No, pa saj je prav, da te je kaj! Zaslужil si že, ko si tak! — Mišnica je pa v veži pod stopnicami. Kar poišči jo, da bomo nastavili.«

»Saj se nič ne vidi!«

»Ali ni v »levi«¹ sveča? Kar prižgi jo in poišči mišnico, da nastavimo!«

Kmalu jo je prinesel Lovrenc, vso oprášeno in zamazano.

»No, ali je ne boš oćedil? Hitro se mi izgubi in jo pred vrati osnaži! Taka ni za rabo.«

Ko je bila mišnica oćejena, dali so mu mati kosček slanine. Lovrenc jo je v svoji goretosti kar s prstom potisnil pri zgornji luknjici v mišnico ter ga naposled komaj, komaj privlekel nazaj vsega razpraskanega in krvavega. Ej, da se mu je to kje drugod primerilo, to bi se bil drl za žive in mrtve! A strast po maščevanju je bila zdaj vzrok, da je prst samo obliznil, obrisal ob hlače, ovil okoli njega cunjico, slanino potresel še s koruzno moko pa mišnico nastavil v kot pod klop.

Vso noć se je Lovrenc nemirno premetaval zapečkom. Najbrže so ga preganjali in lovili strahovi, ker je parkrat prav moćno zavpil in planil pokonci, pa zopet trdno zaspal — do jutra. Ta dan pa niso imeli mati prav nič preveć opravila, da so ga sklicali. Komaj so ga potegnili za palec desne noće, ki je moćela izza zapečka, že je planil pokonci, pritisnil obe pesti na oći, si jih nekoliko pomel pa vprašal:

»Ali se je že ujela?«

¹ »Leva« se imenuje v Bohinju mala odprtina, kjer so vćasih kurili trske, ko še niso imeli svetilk in sveć.

»Kdo?« so vprašali mati, ki so imeli dovolj resnejših misli kakor Lovrenc.

»I — miška!«

»Pa poglej!«

»Minca, glej miško!«

To je bil Lovrenc hitro s peči in potem v kotu pod klopio!

»Je že! — Oh, mama! Ujela se je, ujela!« Vpil je na vse grlo.

»Ali ne boš tiho! Še otroka mi boš zbudil, ti prismođa!«

Po vseh štirih je prilezel Lovrenc izpod klopi, držeč mišnico v roki. V mišnici je bila miška. Obraz je žarel Lovrencu od veselja,

ustnice so se mu širile od veselja, da se je videla med njimi dvojna vrsta belih zob.

»Oh, kako je lepa, mama! Pa kako majhne oči ima...«

»Mačko pokličí, mačko! Pa ne bodi neumen!«

»Mačko? Zakaj pa? Miške ne dam mački,« se je branil Lovrenc in skrbno stiskal mišnico k sebi, kakor bi se bal, da bi mu je mati ne vzeli in ne dali miške mački.

Mati pa že niso mislili več ne na miško in ne na mačko. Vzeli so zehtarec (golido) in odšli v hlev mlest.

Medtem pa se je prikazala med durmi Minca, ki se je zbudila v čumnatí vsled Lovrenčevega vpitja. Še vsa krmežljava in zaspana je bila. Usta so se ji vlekla navzkriž, toliko da ni takoj jela jokati.

Minca —! To je bilo nekaj za Lovrenca! Rad ji je nagajal. In sedaj — kot nalašč.

Naglo je potegnil mišnico izpod pazduhe — smuk! Pa jo je z obema rokama pomolil Minci pod nos!

»Minca! Glej miško! To te bo!«

»Ojej —! U-u-u!« je zavpila Minca, stisnila se tesno k zidu, desnico pa držeč pred seboj, kakor bi se bala, da ji miška skoči v obraz.

»Vidiš, oh! To te bo — ham! Saj je mene tudi hotela snoči! Kar name je skočila in me — —. Pa se je nisem bal, ti se pa tako bojiš —. Ujeti strah je to — ham te bo!«

»U-u-u!« Vedno huje in višje so prepevale Minčine orgle. A vrata so se hipoma odprla, in mati z golido v roki so se prikazali na njih.

»Kaj pa imata vendar? Čaj me no, čaj! Ti nesnağa, ti nemarna, kakšna si! Še umil se nisi, ne pokrižal se in ne kaj molil, pa že nagajaš na vse zgodaj! Daj sem!«

Zagrabili so mati mišnico, poklicali muco, ki se je grela na ognjišču, stopili pred hišo, parkrat potresli mišnico in odprli vrata.

Ravno, ko je stopil Lovrenc pred hišo, je miška zacvilila. Mačka je skočila in po miški je bilo.

Skoro milo se je storilo Lovrencu ob tem pogledu. Nato je pa stopil k vodnjaku, pomočil roke v korito in se začel umivati. Ves dan je pa še mislil na miško. Minca pa tudi.

[Nadaljevanje.]

